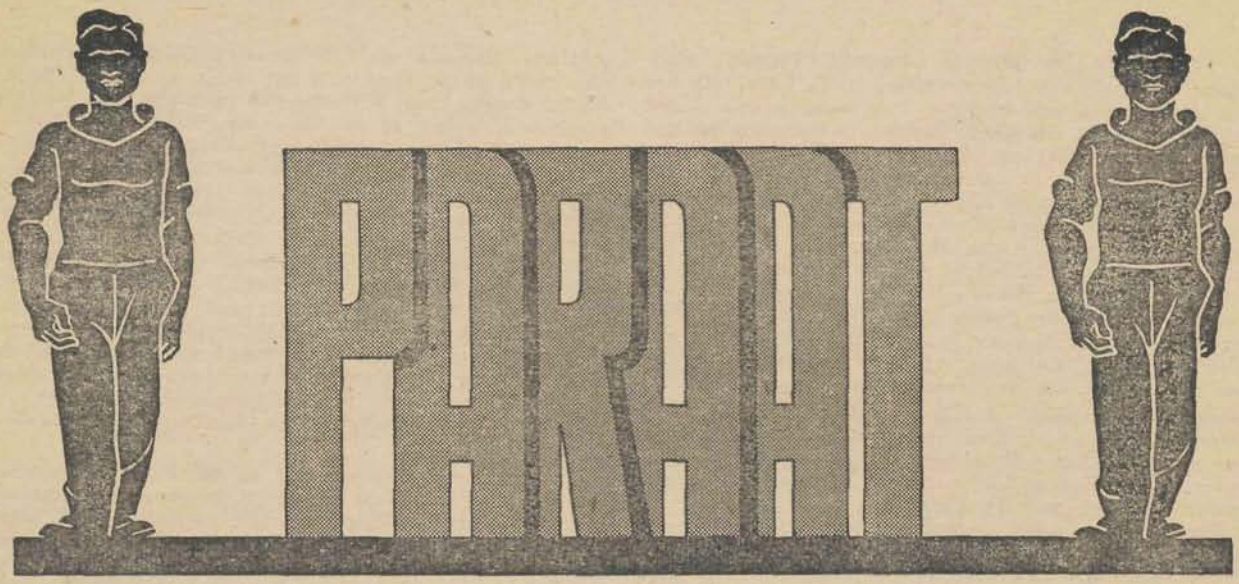

TWEEDE NOVEMBERNUMMER

JAARGANG 1944

O, tijd, die komt — wiens stem wij in ons dragen
Als een belovend, ééns verlossend woord,
Die ééns den vloek van deze vloekbre dagen
Oplost in Uw onmetelijk akkoord.

Adama van Scheltema.

ROOSEVELT HERKOZEN

Menigeen in Europa heeft de Amerikaanse presidentsverkiezing van de 7e November met bezorgdheid tegemoet gezien. Want reeds de verkiezing van Roosevelt in 1940, voor een derde ambtsperiode, was een gebeurtenis, sedert het bestaan der Unie nooit voorgekomen; dat op de derde nog een vierde zou volgen, scheen velen weinig minder dan een mirakel.

Deze verkiezing zou in normale omstandigheden een onmogelijkheid zijn geweest. Amerika's eerste president, George Washington, heeft tweemaal vier jaar het ambt vervuld. Voor de derde maal een candidatuur aanvaarden, weigerde hij; het zou in strijd zijn met het republikeinse beginsel. Zo werd het maximum van een achtjarige ambtsperiode een ongeschreven artikel in de grondwet van de Vereenigde Staten. Het werd eerst gebroken in 1940, niet door Roosevelt, maar door de oorlog. Voor ieder ander zou het zijn gebroken. Wel werd, natuurlijk, door zijn tegenstanders, Roosevelt beschuldigd, te grijpen naar de dictatuur; en wel prijzen zijn vrienden in hem zijn hardnekkige moed of zijn moedige hardnekkigheid in het doorzetten van economische noodzakelijkheden, ook tegen grondwettige bezwaren in — die eigenschap, zegt een van hen, moet hij hebben geërfd van zijn Hollandse voorvaderen — maar deze president zal geen ambt aanvaarden, dat hem niet is opgedragen door een vrij volk. Het is de oorlogsnoodzaak, die Roosevelt's derde en vierde periode heeft gedicteerd.

Zo heeft het volk het ook begrepen. Tegen de binnenlandse politiek van dezen president is allengs een oppositie gegroeid, die het op zijn minst twijfelachtig maakt of de meerderheid van het volk er nog achter staat. Het mandaat, hem gegeven in 1940 en hernieuwd in 1944, is het voeren van de oorlog tot de vijand op de knieën ligt. Voor de Britse Regering is de situatie niet heel veel anders. Over de cijfers van deze verkiezing te filosoferen heeft niet veel nut — schijnbaar is de macht van de democratische partij versterkt. Hoe de werkelijkheid er uit ziet, kan eerst blijken, als in het Congres opnieuw de maatschappelijke tegenstellingen tot uiting komen, want sedert jaren wordt in de beide grote politieke partijen van de Verenigde Staten de worsteling gevoerd tussen conservatieven en progressieven. Sedert jaren kost het aan de partijleiders moeite, de eenheid der organisatie te verdedigen tegen spijting langs de lijnen van klasse-inzichten en -belangen. In de twaalfjarige periode die, achter hem ligt, heeft Roosevelt een aantal pijnlijke nederlagen moeten verduwen, veroorzaakt door hardnekkige oppositie van mannen uit zijn eigen partij. Dit is van betekenis, niet voor de Verenigde Staten alleen, maar ook voor Europa en ook voor de nieuwe wereldorde, die moet worden opgebouwd op de grondslagen van de vrede van morgen.

Er zijn twee vragen: die wij stellen: is Roosevelt nog de oude? — en: kan hij nog rekenen op de volgzaamheid van het Congres?

Op de eerste te antwoorden, lijkt niet moeilijk. Hij is gebleven wie hij was, toen hij voor het eerst het presidentschap aanvaardde; de vechter tegen de crisis; de hervormer, die het herstel zoekt in de eerste plaats niet voor de winstmogelijkheden van het kapitaal, maar vo r de koopkracht van „den vergeten man onder aan de pyramide". Hoover, de profeet van de voorspoed, was niet in staat geweest een ellende te stuiten, als het land nimmer had gekend. In de laatste drie jaren waren 5000 banken failliet gegaan en in de maanden die verliepen voor Roosevelt zijn ambt aanvaardde, kwam er nog een groot aantal bij. Het aantal werklozen was in die drie jaar gestegen van drie tot dertien en een half millioen; de productie van de industrie was gedaald met 47 procent, de waared van de oogst met 71; het volksinkomen met 56 procent. Er bestond voor de Unie geen wettelijk geregelde armenzorg, geen werklozenverzekering, geen ziekteverzekering of ouderdomspensioen, en door de crisis was de kracht van de vakbeweging gebroken. Een vierde deel van het arbeidende deel der bevolking was werkloos.

Aan dit Amerika bracht Roosevelt zijn boodschap van de Nieuwe Bedeling. Kwakzalverij, was het oordeel van

---

Indien uw textielgoederen worden gevorderd, denkt dan in de eerste plaats aan de duizenden kinderen in Amsterdam die zonder dekking de barre winter tegemoet gaan.

de verdedigers der liberale economie. Ongrondwettig, riepen zijn politieke tegenstanders in de Unie. Hij liet zich niet van de wijs brengen. Nog maar enkele dagen had hij zijn ambt aanvaard, toen hij de maatregelen trof om de banken weer actief te maken en het opgepotte geld in omloop te brengen. En weldra volgde de wet voor het Herstel van de Nijverheid, de N.I.L.A., met haar plannen voor Openbare Werken en met de bevoegdheid voor den president om aan de werkgevers minimum lonen en maximum arbeidsduur voor te schrijven. Voor de landbouw bracht de Nieuwe Bedeling inkrimping van de productie, van melk, boter, tarwe, rijst, tabak, katoen, met schadeloosstelling aan de boeren, te betalen uit een belasting op de katoenspinnerijen, de maalderijen en andere industrieën, die landbouwproducten verwerken.

Roosevelt socialist? Stellig niet. Roosevelt dictator? Evenmin. Hij zou zich geen bevoegdheid aanmatigen, die hem niet door het volk of zijn vertegenwoordigers was toevertrouwd. En het doel van de Nieuwe Bedeling formuleerde hij zelf met de woorden:

„Een redelijke winst verzekeren aan de industrie en aan de arbeiders lonen die het leven waard zijn; en het uitschakelen van de methoden en practijken, die niet alleen het eerlijke zakenleven belemmeren, maar ook leiden tot misstanden in de arbeiderswereld".

Voor de democratie, in zijn opvattingen, is ontoelaatbaar de ontwikkeling in het kapitalisme van trusts en monopolies, die naar eigen willekeur de lonen vaststellen en de prijzen. En plicht voor de staat acht hij, niet alleen de openbare orde te handhaven, maar ook, solide grondslagen te leggen voor het leven van de natie. Het is niet nodig, hierop verder in te gaan. Vast staat, dat door Roosevelt's wetgeving in korte tijd de crisis in hevigheid belangrijk is afgenomen, tot zegen voor een groot deel van het volk. Vast staat ook, dat nauwelijks het bedrijfsleven weer enigermate was hersteld, of het Opperste Gerechtshof verklaarde eerst de codes en daarna de maatregelen voor landbouw ongrondwettig. Onmiddellijk bond de president de strijd aan tegen een toestand, waardoor de rechtspraak twintig jaren achteraan kwam bij de eisen van het leven; en de nederlagen die hij daarbij leed, verhinderden hem niet, zijn hervormingswerk voort te zetten, voor ouderdomspensioen, werklozenverzekering, volksgezondheid en kinder-bescherming. Hij stichtte de Raad voor de betrekkingen tussen arbeiders en werkgevers; de arbeiders kregen het recht, voor het gehele land, door eigen vertegenwoordigers collectieve contracten te sluiten en door gemeenschappelijke actie hun belangen te verdedigen. Werkgevers die weigerden de organisaties te erkennen, werden schuldig verklaard voor de wet. Voor de landbouwers ontwierp hij de wet voor de regeling van de graanprijzen, die hen tegemoet komt met leningen als zij uit de jaren van overvloedigen oogst voorraden opsparen om in slechte jaren duurte te voorkomen. De woningbouw trachtte hij te bespoedigen door subsidie aan bouwondernemers.

De strijd tussen hervorming en reactie is voortgezet tot de oorlog en tijdens de oorlog. Roosevelt bleef staatscontrole op de landbouwproductie verdedigen. Hij bleef voorstander van vaststellingen bij de wet van minimum lonen en maximum arbeidsduur. Belangrijk acht hij het sluitend maken van de begroting; maar belangrijker, dat iedere Amerikaan die werken wil en kan, ook werk kan vinden. En al moeten wij herhalen: Roosevelt is geen socialist, al moeten wij erkennen, dat de maatschappelijke problemen in Amerika ten dele in andere vorm verschijnen dan in Europa, dat zelfs de oplossing ervan bij ons werelddeel achteraan komt, het is niet onverschillig, welke geest de man bezielt, voor welke denkbeelden hij toegankelijk is, die straks op de koers van de nieuwe wereldorde een belangrijke invloed zal hebben. De herkiezing van Roosevelt is de beste beslissing, die het volk van Amerika voor Europa kon nemen. Of het hem zal toestaan, in de Nieuwe Bedeling van Europa de moderne denkbeelden te verwezenlijken, is een vraag, waarop wij het antwoord schuldig moeten blijven.

Mensen tellen hun kort bestaan bij jaren
en daagliks sommen zij leed en geluk.
En nu: hoeveel duizend levens gaan stuk
nu de tyd op ons neerstort als een zware

lawine neerstort op de smalle schare
huisjes en hutten, weerloos in het dal.-
Jaren zijn dit van leed, bitter als gal.
en mensen tellen hun bestaan bij jaren...

Maar de mensheid schrijdt haar eeuwige gang:
Zij beweegt in groot ritme zich, en eigen
maten van ruimt' en tijd meten haar baan.

Wie deez'wet aanvaardt, voelt zich laf
noch bang:
hij durft te sterve', opdat de mensheid stijge
naar een nieuwe faze van háár bestaan.

„Paraat" is niet bestemd
voor verzamelaars!

Het geld, dat stom is....

De Nederlandsche Bank heeft op het oogenblik voor 5000 millioen gulden bankbiljetten uitgegeven. Dat is een enorme som! Vóór den oorlog was het één milliard of minder.

Nu zegt dit bedrag op zich zelf niets over onzen rijkdom. Aan het einde van de Duitsche inflatie-periode na den vorigen oorlog was er geen Duitscher, die met minder dan 5 milliard in zijn zak van huis ging. Het vormde den prijs van een tramkaartje.

Gelet op de tegenwaarde in goud, waarover de Bank beschikt tot dekking van de door haar uitgegeven biljetten, zijn de nu in circulatie gebrachte biljetten ook niet meer, wat ze waren. Bij vijf maal meer papier is de dekking niet grooter geworden. Integendeel.

Door den enorm opgeblazen geldvoorraad zijn we niet rijker, maar armer dan voorheen. Fabrieken en handelsondernemingen hebben hun voorraden grootendeels van de hand gedaan en ze slechts voor een klein deel kunnen aanvullen. Op machines is afgeschreven, maar wat versleten is kon niet worden vervangen. Nieuwe winsten waren in het bedrijf niet te plaatsen. Voor geld is geen geëigend emplooi te vinden.

Nu vertegenwoordigen bankbiljetten alleen nog maar het geld in den verschijningsvorm, waarmee Jan en Alleman kennis maken. Schatkistbiljetten en giraal geld zijn soortgenooten.

Al dit papieren bezit, dat het goederen- en warenbezit van weleer vertegenwoordigt, wordt wel „zwevende" koopkracht genoemd. Het is de gevaarlijkst denkbare koopkracht. Stort zij zich op een object, dan

vliegt de prijs omhoog. En in een oogenblik is het artikel „zwart" geworden.

Wij ervaren het nu dagelijks aan de waren, die aan de controle ontsnappen. Voor de goederen, waarvan de Overheid of een door haar geauthoriseerd lichaam de distributie beheerscht, heeft de gulden tennaastebij zijn koopkracht behouden; dit is ook het geval met goederen, die aan een prijsbezetting zijn gebonden, de huren bijvoorbeeld. Maar de prijzen van artikelen, die zich nog op de markt, dat is thans in den sluikhandel, weten te handhaven, zijntot het tien- of honderdvoudige gestegen.

Dit heeft vooral de veel-guldens-bezitters met zorg over hun bezit vervuld. Wat is de gulden eigenlijk nog waard, vragen zij zich af. En de angst voor inflatie drijft er hen toe zich, waar het maar even kan, van hun gulden-bezit te ontdoen en er tegen fancy-prijzen waren voor te koopen. Waarmee de guldens niet verdwijnen, doch alleen nog een beetje meer in waarde dalen.

Dit proces van tot in het waanzinnige stijgende prijzen — 15 gulden voor een meter kachelpijp, 40 gulden voor een pond boter, 100 en meer voor een mud aardappelen — is onafwendbaar een gevolg van goederenschaarste en niet volkomen beheerschte productie en distributie. De goederenschaarste zal op velerlei gebied ook na den oorlog blijven, voor een aantal artikelen nog jaren lang. Indien deze gepaard gaat met herstel, al zou het maar gedeeltelijk herstel zijn, van het oude VRIJE bedrijf, dan is de ramp voor onze bedrijfs- en onze volkshuishouding niet te overzien.

Er zal vraag zijn naar 1000 steenen en pannen voor elke 10 of 100, die de ovens afleveren, naar 1000 standaards hout, als er 10 of 100 ter beschikking komen, naar 1000 wagons steenkool, als er 10 of 100 de Limburgsche mijnen verlaten, naar 1000 ton scheepsruimte..... naar ijzer, rubber, olie, katoen, wol, machines, vet, graan, fabrikaten en halffabrikaten, tot een veelvoud van wat er aan de markt kan komen.

Indien de distributie, de productie, den in- en uitvoer, de prijszetting, niet onder scherpste controle geschiedt; als het bedrijfsleven niet wordt georganiseerd en door bedrijfscentrales volkomen beheerscht, dan belanden we in den chaos der ellende. Vóór alles zal het beschikkingsrecht over het kapitaal aan de bezittersklasse onttrokken dienen te worden.

De kapitalisten zullen zich moeten voegen naar wat het algemeen belang vordert..... of het kapitaal zal verwateren.

Het geld, dat stom is, kon in het verleden recht maken, wat krom is. Maar den rechten weg aangeven voor de na-oorlogsche economie kan het niet. Daarvoor is het te stom.

De vele milliarden „zwevende koopkracht" zullen gedirigeerd moeten worden. Niet door de 100 à 150.000 beleggers, die in de veel gemakkelijker omstandigheden van weleer al schromelijk tekortschoten, maar door gemeenschapsorganen, door de Overheid geschapen, onder haar toezicht en in nauw contact staande met de uit het bedrijfsleven te creëeren lichamen.

Het geld, dat stom is, moet onder de geleide economie zwijgen en zwijgend een dienende rol spelen. Het laatste geldt ook voor de banken en bankiers. Zoolang de belegging op winstmaken was gericht, konden zij het hoogste woord voeren, wegwijs als ze waren (of voorgaven te zijn) op de geld- en kapitaalmarkt. Wordt de belegging gericht op den planmatigen opbouw van een nieuwe bedrijfshuishouding, dan komt zij op een terrein, dat den bankman vreemd is.

Onder de kapitaalbezitters zijn er natuurlijk niet weinigen, die een andere ontwikkeling in de komende vredesjaren voor oogen hebben. De vraag, wat zij noodig of wenschelijk achten, legt echter niet meer het oude gewicht in de schaal. Beslissend zal zijn: **wat moet!**

Wij staan op de drempel van een nieuwe economische periode. Wie er over gaat, moet zich schikken in het onvermijdelijke. Wie weigert den grooten stap te doen, wordt onder den voet geloopen.

De samenhang van het wereldgebeuren

De tweede wereldoorlog is nog sterker dan de eerste een totale oorlog geworden. Totaal in de zin, zoals dat woord vooral door het nationaal-socialistische Duitsland wordt verstaan, dat alle krachten van een volk worden ingezet, dat de bugers niet minder dan de militairen alles aan het oorlogsdoel ondergeschikt hebben te maken, weinig minder ook onder de oorlogsgevolgen lijden. Totaal echter ook in zijn wereldomspannende uitgebreidheid. In alle werelddelen, op alle oceanen, alom ook in de lucht, is en wordt de vreselijke strijd gevoerd. In de verzengende hitte van de Lybische woestijn en in de felle koude van de Noordelijke IJszee, bij de koraalriffen in de Stille Oceaan en bij de zandbanken in de Noordzee, aan de kusten van het zonnige Californië en op de nevelige Aleoeten, hebben mensen van alle rassen, van elke huidskleur, van alle godsdiensten, met de middelen der moderne techniek elkander bestreden en vernietigd. En de verst uiteenlopende belangen zowel als de meest uiteenlopende gevoelens en idealen werden met elkander verbonden. Of West-Europa zijn vrijheid zou herwinnen, kon beïnvloed worden door de vraag hoe de worsteling in Oost-Azië tegen den Japansen agressor verliep. Het Communistische Rusland moest wensen, dat tijdens deze oorlog de kracht van het Britse Rijk niet werd verzwakt door een opstand in Indië. Het nationaal-socialisme, dat met een beroep op de superioriteit van het Germaanse ras, Europa aan Duitsland trachtte te onderwerpen, had daartoe alleen een kans, indien de macht der Angelsaksische mogendheden werd vernietigd met de hulp van het agressiefste deel van het gele ras.

Het schijnt gewaagd uit de algemeenheid van de strijd

Als steenkool, die men op een grote zeef
heen-en-weer schudt, om van elkaar te scheiden
brandstof en gruis, zo hebben ons de tyden
samengesmeten om te zien, wát bleef

en wat door eigen kleinte viel. Er glyden
wel veel door de gaten neer, die ik dacht
groter te zijn; maar ook soms, onverwacht,
houdt hoekigheid kleineren boven. Beiden,

grootren die vielen en kleinren die blyven,
vinden de sfeer waar zy voorgoed thuis horen:
d'enen een lang maar kil gloedloos bestaan,

d' andren de glorie, om hun ziel en lijven
vlammend te geve' aan liefdes vlam verloren
en vuur te zijn en als vuur te vergaan.

Uw vrouw wil „Paraat" ook lezen, dus neemt dit blad dan mee naar huis!

en de alomvattendheid en verwikkeldheid der tegenstellingen de slotsom te trekken, dat de eenheid van de wereld groeiende is. En toch is dat de eerste en voornaamste conclusie, waartoe het overzien van de twee wereldoorlogen met de daartussen liggende periode van crisis en verwarring ons moet leiden. Ondanks de toeneming van de haat tussen de volkeren.

Eén is de wereld weliswaar vooralsnog slechts geworden in zoverre alle moeilijkheden en problemen verstrengeld zijn en daardoor des te bezwaarlijker te ontwarren. Reeds tweemaal heeft de mensheid gehandeld als Alexander de Grote, die de ingewikkelde Gordiaanse knoop, welke hij niet kon ontknopen, met het zwaard doorhakte. Het gaat echter om andere moeilijkheden dan bij die knoop en voor de tweede maal zal de mensheid ook staan voor de taak weer saam te binden en daarbij orde te brengen in de verwarring.

De taak is zwaar maar groots. Na een kwart eeuw wordt nog eens — maar onder nog veel moeilijker omstandigheden — de kans geboden, die in 1918 zo droevig is gemist.

Het besef dat de ontwikkeling zo ver is gevorderd, dat er samenhang moet zijn over heel de wereld, zal daarbij voorop moeten staan. Geen land kan zich meer buiten verwikkelingen houden. Zelfs de Verenigde Staten en Rusland hebben niet in hun afzijdigheid kunnen volharden.

De wereld is één geworden, doordat de moderne verkeerstechniek de afstanden heeft doen ineenkrimpen, nadat reeds de expansiedrang en de winzucht van het Westen contacten hadden gelegd (en tegenstellingen in het leven geroepen) tussen Europa en alle andere gebieden. En nu grijpt alles in elkaar.

In alle landen zal een groot werk van reconstructie moeten plaats hebben. Het kan echter alleen slagen, indien nieuwe grondslagen voor samenwerking tussen de landen worden gelegd en gezamenlijk het werk van herstel en nieuwe opbouw over de wereld wordt ter hand genomen. Wij hebben de totale oorlog gehad. Nu **moet de totale vrede worden georganiseerd.** Het schijnt utopisch deze gedachte te uiten, nadat de pogingen na de vorige oorlog om voortaan een duurzame vrede te verzekeren op zulk een klagelijke mislukking zijn uitgelopen. Juist uit deze mislukking echter zal lering zijn te putten voor de toekomst. En de mensheid **moet** tot een oplossing komen.

Nederland kan op de beslissing van de grote wereldproblemen natuurlijk slechts een beperkte invloed uitoefenen. Of de vrede zal worden gewaarborgd en langdurige goede samenwerking, ook op economisch gebied, zal zijn te verkrijgen, hangt in de eerste plaats af van de verhouding tussen de Verenigde Staten van Amerika, het Britse Rijk, Sowjet-Rusland, China en de beslissingen, door deze vier of aanvankelijk vooral de eerste drie wereldmachten te nemen.

Toch zijn Nederland en Indonesië samen, beide liggend op belangrijke knooppunten, in de internationale verhoudingen niet zonder betekenis. Wij zullen genoeg werkelijkheidszin moeten hebben om in te zien en te erkennen, dat in een internationale organisatie in de vrede zowel als in een oorlog, wereldrijken onder alle omstandigheden grote invloed zullen uitoefenen. Als men de Verenigde Staten en Luxemburg beide één stem geeft, hebben toch de Verenigde Staten in feite wél te beslissen en Luxemburg niet. Wat weer niet wegneemt, dat de middelgrote en kleinere staten samen ervoor kunnen waken, dat hun rechten worden geëerbiedigd. Komt er een internationale organisatie tot stand, waarbij met deze beide elementen rekening wordt gehouden, dan spreekt het vanzelf, dat Nederland, Indonesië en West-Indië daarvan deel zullen uitmaken en tot het brengen van de daarvoor nodige offers bereid moeten zijn. Offers zoals Nederland, ook wanneer de oorlog in Europa ten einde zal zijn, nog zal moeten brengen door sterkere deelneming aan de strijd in het Oosten. De gedachte aan „zelfstandigheidspolitiek" aan neutraliteit, los van afspraken met anderen, heeft thans alle zin verloren.

De Staten, ook Nederland, moeten bereid zijn een deel, en een geleidelijk stijgend deel van hun souvereiniteit prijs te geven, opdat het beter mogelijk wordt internationale regelingen te treffen op de gebieden, waar de groeiende samenhang in de wereld dat vereist. Daarbij dient natuurlijk de nationale zelfstandigheid te worden geëerbiedigd, inzonderheid op die gebieden, waar geestelijke opvattingen meespreken. Binnen het kader van een wereldomvattende organisatie, zal er stellig ruimte en reden zijn voor nauwere aaneensluitingen van bepaalde landen. Zo zal Nederland vermoedelijk in het bijzonder samengaan met andere West-Europese landen, Engeland daaronder begrepen, terwijl reeds een voorlopige valuta-overeenkomst met België en Luxemburg is gesloten en een tolverbond met die landen in voorbereiding is.

Daarnaast mag echter niet worden voorbijgezien, de behoefte aan een grotere economische- en sociale eenheid van heel Europa, dat bij voortbestaan der verbrokkeling op dit gebied zijn plaats in de wereld bezwaarlijk zal kunnen handhaven.

Geen Europa, verenigd in Duitse knechtschap; geen Europa, dat zich naar binnen keert en zich afwendt van een ruim internationaal verkeer. Maar wel een Europa, waarin de grenzen culturele eenheden omsluiten, maar minder dan tevoren de volkeren van elkaar afsluiten. Een Europa, waarin de zeehavens, de spoorwegnetten, de belangrijke rivieren en kanalen, meer als één geheel worden gezien. Een Europa met minder tolgrenzen en met meer menselijke eenheid, met meer overleg, ook op economisch- en sociaal gebied.

De haat, gewekt door de oorlog en door de vreselijke wijze, waarop in de bezette gebieden is gewroet, heeft deze gedachte voorlopig schijnbaar onvervulbaar gemaakt.

Wij zijn ook veraf van de verwezenlijking. Het heeft geen nut ons daarover illusies te maken. Er zal heel wat nodig zijn, voordat Duitsland, dat nu eenmaal in het centrum van Europa ligt, op normale wijze in het overleg tussen de landen wordt betrokken. Bovendien zal de eerste tijd de zorg voor het naakte bestaan bij de meeste volken bijna alle aandacht vragen.

Wij hebben echter verder te zien dan die eerste tijd. Reeds bij de voorbereiding van de vrede moet men zich er rekenschap van geven, waarheen men in de toekomst wil sturen.

En de Sociaal-Democratie heeft meer dan ooit reden naast haar nationale plicht, ook haar internationale taak in volle betekenis te zien. Aan een internationaal verband als levende werkelijkheid zal voor haar weer grote behoefte bestaan. Als na de oorlog het congres tot het stichten van een nieuwe Socialistische Internationale wordt gehouden, waartoe de Engelse Labourpartij heeft aangekondigd het initiatief te zullen nemen, zal de Nederlandse Sociaal-Democratie daar niet ontbreken.

Zwijgt thans; na den oorlog kunt ge weer vrij-uit spreken!!